

Unijny mechanizm na rzecz demokracji, praworządności i praw podstawowych

Unia Europejska opiera się na wartościach takich jak demokracja, praworządność i poszanowanie praw podstawowych, zapisanych w art. 2 TUE. Wartości te są wspólne wszystkim państwom członkowskim i stanowią warunek wstępny dobrze funkcjonującej Unii, której podstawą jest wzajemne zaufanie. W ostatnich latach wydarzenia w niektórych państwach członkowskich ujawniły systemowe zagrożenia praworządności. Brak spójnych i skutecznych działań na rzecz ochrony tych wartości ukazał potrzebę stworzenia nowego, sprawniejszego mechanizmu UE. Podczas drugiej sesji plenarnej w październiku Parlament ma przegłosować sprawozdanie z własnej inicjatywy w kwestiach ustawodawczych dotyczące ustanowienia międzyinstytucjonalnego Paktu Unii Europejskiej na rzecz demokracji, praworządności i praw podstawowych.

Obecne ramy

Obecny mechanizm praworządności UE został ustanowiony w [art. 7](#) Traktatu o Unii Europejskiej (TUE). Przewiduje on procedurę, zgodnie z którą Rada może zawiesić niektóre, wynikające z członkostwa w UE prawa państwa członkowskiego, które poważnie i stale narusza wartości ustanowione w [art. 2](#) TUE. W marcu 2014 r. Komisja Europejska przyjęła [ramy na rzecz praworządności](#) przewidujące usystematyzowany dialog między Komisją a takim państwem członkowskim w celu zaradzenia sytuacji, w której występuje systemowe zagrożenie praworządności, zanim zostanie uruchomiony art. 7. Ponadto w grudniu 2014 r. Rada postanowiła przeprowadzić [doroczny dialog](#) na temat praworządności w państwach członkowskich, aby promować i chronić praworządność w ramach traktatowych.

Obecne mechanizmy mające wprowadzać w życie wartości Unii uznaje się za [nieużyteczne](#) ze względu na wysoki próg wymagany do podjęcia decyzji w Radzie, niechęć państw członkowskich do podejmowania działań przeciwko sobie nawzajem oraz niewielkie lub żadne skutki prawne tych mechanizmów. Procedura przewidziana w art. 7 nigdy nie została użyta, natomiast przedstawiciele środowisk naukowych i politycznych [zapropowali](#) różne nowe instrumenty w celu wyeliminowania tych braków.

Rola Parlamentu Europejskiego

W świetle sytuacji w różnych państwach członkowskich w ostatnim okresie Parlament [wezwał](#) państwa członkowskie do przestrzegania wartości UE, a Komisję do [ustanowienia](#) nowego mechanizmu, aby zapewnić ich przestrzeganie. W [rezolucji](#) z dnia 10 czerwca 2015 r. Parlament wezwał Komisję, by przedstawiła wniosek „w sprawie utworzenia unijnego mechanizmu dotyczącego demokracji, praworządności i praw podstawowych, będącego narzędziem przestrzegania i egzekwowania postanowień Karty i Traktatów podpisanych przez wszystkie państwa członkowskie, który będzie opierał się na wspólnych i obiektywnych wskaźnikach”. Ta rezolucja była również punktem wyjścia dla komisji LIBE przy opracowywaniu obecnego sprawozdania z własnej inicjatywy w kwestiach ustawodawczych. W [rezolucji](#) z września 2015 r. w sprawie sytuacji w zakresie praw podstawowych w UE Parlament ponowił swój apel oraz określił elementy, jakie Komisja powinna uwzględnić przy ustalaniu nowego mechanizmu.

Sprawozdanie z własnej inicjatywy PE w kwestiach ustawodawczych

W dniu 3 października 2016 r. Komisja Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych (LIBE) przyjęła [sprawozdanie z własnej inicjatywy w kwestiach ustawodawczych](#) (sprawozdawczyni Sophie in't Veld, ALDE, Holandia), któremu towarzyszyła ocena europejskiej wartości dodanej ([EAVA](#)) przygotowana

przez EPRS. Sprawozdanie zawiera zalecenia dla Komisji dotyczące unijnego mechanizmu („paktu Unii”) na rzecz demokracji, praworządności i praw podstawowych. Proponuje się w nim, aby Komisja w porozumieniu z zespołem ekspertów sporządzała roczne europejskie sprawozdanie dotyczące stanu demokracji, praworządności i praw podstawowych w państwach członkowskich i zawierające zalecenia dla poszczególnych krajów. Sprawozdanie, którego podstawą byłyby zagadnienia związane z demokracją, praworządnością i prawami człowieka, stanowiłoby punkt wyjścia do dorocznej debaty parlamentarnej i dorocznego dialogu w Radzie. W przypadku gdy któreś z państw członkowskich nie stosuje się do jednej lub kilku zasad, Komisja rozpoczyna dialog z tym państwem członkowskim oraz może uruchomić postępowanie w sprawie systemowego uchybienia zobowiązaniom na mocy [art. 258](#) TFUE. Pakt przewiduje również jasne przesłanki powołania się na procedurę przewidzianą w art. 7 TUE. Sprawozdanie ma zostać poddane pod głosowanie na posiedzeniu plenarnym pod koniec października.